

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

พระราชวรวงศ์เชอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ หรือที่รู้จักกันในพระนามแฝงว่า น.ม.ส. ได้รับการเทิดพระเกียรติให้เป็น "รัตนกวี" จากนักปราชญ์และนักวิจารณ์หลายๆ ท่าน เช่น ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. สุนทรชาติ สวัสดิ์กุล ศาสตราจารย์ สุกิจ นิมมานเหมินท์ นายเปลื้อง ณ นคร และเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา) หรือที่รู้จักกันในนามปากกาว่า ครูเทพ ครูเทพแต่งสัปดาห์ถวายพระพรในงานแซยิกครบ 60 ปี ขององค์ผู้พันช้วนไว้ในเชิงยกย่องว่า

สัปดาห์เจ้าชายแลเพื่อนช้อย	หนึ่งในร้อยช้อยช้อยช้อย
ทาบอาบรักหนักสมานิตตคา	เลิศวิชาอาคุณอดุลยยศ
กองกวีศรีประพันธ์ขวัญปารุภ	น.ม.ส. ยอช้อยช้อยช้อย
ชันษาหารอบช้อยช้อยช้อย	ให้ท่านสดชื่นเนา เการอบเอย 1

คนรุ่นเดียวกันยอมรับนับถือพระองค์ท่านเป็น "กองกวีศรีประพันธ์" และคนรุ่นหลังเช่นนายเปลื้อง ณ นคร กล่าวยกย่องพระองค์ท่านว่า

ถ้าเป็นของน.ม.ส. แล้ว เราจะเห็นว่ามีส่วนนวนโวหารวิเศษกว่าของผู้อื่นและอาจกล่าวได้ว่า กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ เป็นกวีผู้เดียวที่นิพนธ์กวีโดยไม่ไต่เลี่ยนของเก่า คำฉันทหรือบทกาพย์ กลอนอื่นๆ ของพระองค์ ในทางรอยแกว่นั้น ส่วนนวนของน.ม.ส. เป็นส่วนวนที่มีชีวิตชีวา มีหรรษาสนอยู่ด้วยเสมอ... 2

1. หม่อมเจ้าจันทร์จรัญวชิร รัชนี้, ไฉไล และอุษาเทพหัสดิน ณ อยุธยา (รวบรวมและเรียบเรียง), "สัปดาห์ 60 ปี น.ม.ส.-100 ปีครูเทพ", นักกลอนบอณา เช้าแซ่ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2520), หน้า 187.

2. เปลื้อง ณ นคร, ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2515), หน้า 409 (บทพิเศษ).

ความสนใจในกรรมที่มหาวิทยาลัยมหิดลทำให้ผู้วิจัยศึกษาพระนิพนธ์ท่านร้อยกรองของพระองค์ทุกเล่ม จนมาอยู่ที่ "กนกนคร" ด้วยจิตใจความไพเราะในลีลาการแต่งกลอนหกของพระองค์และความพิสดารของเนื้อเรื่อง ผู้วิจัยจึงตั้งเป้าหมายในการศึกษาเรื่องกนกนครทางคำสนธิยะขึ้น เพื่อยืนยันว่ากนกนครมีคุณค่าควรแก่การยกย่องว่างามในการศึกษา ผู้วิจัยไม่ได้ใช้แนวความคิดของนักวิจารณ์ท่านใดท่านหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่จะเลือกใช้เท่าที่เห็นว่าเหมาะสม และยึดแนวที่กรมหมื่นพิทยาลงกรณทรงเรียกว่าการ "อ่านละเอียด" เป็นหลัก

ความมุ่งหมายของการวิจัย

สิ่งแรกที่ผู้วิจัยมุ่งจะศึกษา คือ เนื้อหาของกนกนคร ซึ่งแปลกกว่านิทานเรื่องอื่นๆ ของไทย ในส่วนเนื้อหานี้ กรมหมื่นพิทยาลงกรณทรงกล่าวไว้ในคำนำแล้วว่า ทรงนำเค้าเรื่องมาจากเรื่องเมืองทองในกถาสรีตสาคร และเรื่องสุริยวิกรมมาโชคาสุรี¹ ซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษแล้วทั้งสองเล่มมาผสมผสานกับความคิดและจินตนาการของพระองค์เองในอัตราส่วนที่เท่ากัน รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมันคคา ได้เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

น.ม.ส. แต่งเรื่องกนกนคร โดยอาศัยฉบับภาษาอังกฤษเป็นหลัก อาจวางฉบับหนึ่งเป็นฉบับแปลมาจากนิทานเรื่องหนึ่งเรียกว่า งามๆว่าเมืองทอง ซึ่งเป็นนิทานเรื่องเล็กๆแทรกอยู่ในนิทานคือ กถาสรีตสาคร... และ C.H. Tawney แปลเป็นภาษา

¹ ชื่อนี้เองที่ผู้พิมพ์ทรงกล่าวถึงในคำนำ ในฐานะแหล่งที่มาแห่งหนึ่งของเรื่องกนกนคร ทรงกล่าวว่า สุริยวิกรมมาโชคาสุรี¹ เป็นหนังสือภาษาอังกฤษแปลมาจากต้นฉบับสันสกฤต

ผู้วิจัยพบหนังสือภาษาอังกฤษเรื่อง The Descent of The Sun ซึ่ง F.W. Bain เป็นผู้แต่ง และอ้างไว้ในคำนำว่าแปลมาจากต้นฉบับสันสกฤตเรื่องสุริยวิกรมมาโชคาสุรี¹ จึงเห็นว่าเรื่องสุริยวิกรมมาโชคาสุรี¹ ฉบับภาษาอังกฤษที่องค์ผู้พิมพ์ทรงเคยถึงในคำนำเป็นเรื่องเดียวกับ The Descent of The Sun ผู้วิจัยจึงใช้เรื่อง The Descent of The Sun เป็นข้อมูลหลักส่วนหนึ่งในการพิจารณาเนื้อหาจากแหล่งที่มาของเรื่องกนกนคร

อังกฤษ อีกฉบับหนึ่งคือฉบับภาษาอังกฤษเรื่อง The Descent of The Sun (ชื่อ น.ม.ส. ไมยอมเอบถิง) ซึ่ง F.W. Bain อ้างว่าแปลมาจากต้นฉบับภาษาสันสกฤตชื่อศุริวิกรมมาโรคาศุริระ (น.ม.ส. เอนแทซอีน) หนังสือเรื่อง The Descent of The Sun หรือศุริวิกรมมาโรคาศุริระแม้จะมีเนื้อเรื่องคล้ายคลึงกับเรื่องเมืองทองในกถาสรีตสาศรก็จริงอยู่ แต่วิธีการดำเนินเรื่องผิดแยกแตกต่างกันหลายอย่าง ขอสำคัญคือมีลักษณะโรมานติกและเนื้อเรื่องกระชับดีกว่าเรื่องเมืองทองในกถาสรีตสาศร การที่ น.ม.ส. กล่าวไว้เกี่ยวกับความมาจากสองเรื่องดังกล่าวเท่าๆกันก็ไม่ถูกเพราะว่าที่จริง น.ม.ส. คำเขียนเรื่องกถกนกรเกือบทั้งหมด รวมทั้งวิธีขึ้นต้นและลงท้ายตามอย่าง The Descent of The Sun ทั้งสิ้น เพียงแต่เปลี่ยนชื่อ นางเอก... และชื่ออื่นๆที่ไม่สำคัญอีกเล็กน้อย... เพราะฉะนั้นการที่ น.ม.ส. อ้างว่าเก็บความมาจากกถาสรีตสาศร เท่ากับ The Descent of The Sun จึงไม่สู้จะตรงต่อความจริงนัก กถาสรีตสาศร (ฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษของ C.H. Tawney) ควรจะมีฐานะเป็นแค่เพียงที่ปรึกษา หรือส่วนประกอบนิพนธ์น้อยในการนิพนธ์กถกนกรมากกว่า... 1

อย่างไรก็ดีผู้วิจัยถือว่า เรื่องกถกนกรมาจากเรื่องเมืองทอง และ เรื่องศุริวิกรมมาโรคาศุริระฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษ และความคิดขององค์นิพนธ์เอง จะมาจากส่วนใดปริมาณมากน้อยกว่ากันเท่าใดไม่ใช่ประเด็นสำคัญ ความสำคัญอยู่ที่การคิดแปลงและการประสานเนื้อหาเดิมกับความคิดขององค์นิพนธ์ได้อย่างกลมกลืน ดังที่ได้ทรงแนะนำการอ่านกถกนกรไว้ในคำนำว่า

ผู้อ่านพึงรำลึกว่านิทานนี้เนื้อเรื่องเดิมเป็นเรื่องราวแขกฮินดูผู้แต่งเป็นไทยแต่งกลอนไทยให้ไทยอ่าน แต่เป็นผู้นิพนธ์ภาษาอังกฤษนักในภาษานั้นใด เหตุฉะนั้นความคิด ความเปรียบหรือเชิงความและสำนวนที่กล่าวก็คือออกเป็นไทยๆฝรั่งๆแขกๆปะปนกันหลายขนาน ขอสำคัญอยู่ที่ว่าถาถานเห็นวาปรุ่งเขากันกลมกล่อมดีแล้ว ก็เป็นอันไซ้ไซ้ 2

1 ศักดิ์ศรี แย้มนิตดา, "น.ม.ส. กับวรรณคดีสันสกฤต", ชุดชีวิตและงาน น.ม.ส. (โครงการตำรา สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2519), หน้า 131-133.

2 พระราชวรรวงส์เชอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์, กถกนกร (พระนคร: สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร, 2516), หน้า ข (คำนำ).

การปรุงเนื้อหาจากแหล่งที่มาต่างๆให้เข้ากันอย่าง"กลมกล่อม" ก่อให้เกิดความงามในอีกลักษณะหนึ่ง

นอกจากเนื้อหาแล้ว ผู้วิจัยจะศึกษา การใช้คำ สำนวนโวหาร ความเปรียบ และจินตนาการ อันเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกส่วนหนึ่งของพระนิพนธ์เรื่องนี้

สมมุติฐาน

กนกนกร เป็นวรรณคดีที่ควรค่าแก่การศึกษา เพราะมีคุณค่าทางด้านสุนทรียศาสตร์ ทั้งในด้านการประสานกลมกลืนของเนื้อหาและในค่านวนวรรณศิลป์

ขอบเขตของการวิจัย

มุ่งศึกษาลักษณะอันเป็นความงามของกนกนกร ซึ่งได้แก่ ศิลปะการประพันธ์ เป็นสำคัญ การพาดพิงถึงวรรณคดีเรื่องอื่นๆ อาจจะมีในกรณีที่ศึกษาเรื่องการใช้คำ เพื่อยืนยันลักษณะเฉพาะพระองค์ที่ปรากฏในงานพระนิพนธ์แต่ละเล่ม

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

การศึกษา"สุนทรียลักษณะในกนกนกร"จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของวรรณคดีเรื่องนี้ได้ลึกซึ้งและกว้างขวางยิ่งขึ้น กับทั้งเป็นแนวทางให้ผู้สนใจศึกษางานพระนิพนธ์เรื่องอื่นๆของพระองค์ใช้ประกอบการศึกษาต่อไป

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1. ทำการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลและกำหนดเป็นโครงร่าง
2. ศึกษาทฤษฎีทางด้านสุนทรียศาสตร์ เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล
3. วิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดและเสนอผลงานตามที่กำหนดเป็นโครงร่างไว้
4. สรุปผลการวิจัย

ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการประสานเนื้อหาจากแหล่งที่มาและความคิดขององค์ผู้นิพนธ์นั้น นอกจากผู้วิจัยจะใช้หนังสือเรื่องกนกนกรของกรมหมื่นพิทยาลงกรณเป็นข้อมูลหลักแล้ว ยังอาศัยข้อมูลจากหนังสืออื่นอีก 2 เล่มคือ

1. เรื่อง The Ocean of Story ของ C.H. Tawney and Penzer
2. เรื่อง The Descent of The Sun ของ F.W. Bain

ผู้วิจัยจะใช้คำเรียกข้อมูลดังกล่าวตามแบบที่กรมหมื่นพิทยาลงกรณ ทรงใช้คือ

1. เรื่อง The Golden City ในเรื่อง The Ocean of Story ใช้ว่า เรื่องเมืองทองในกถาสรีตศากร
2. เรื่อง The Descent of The Sun ใช้ว่า ตูริวิกรมมาโชคาสุรีระ
3. พระนิพนธ์ของพระองค์เองใช้ว่า กนกนกร

ส่วนการถอดชื่อตัวละครจากข้อมูล ผู้วิจัยยึดหลักการอ่านออกเสียงแบบไทย เป็นสำคัญ มิได้ถอดตามตัวอักษรที่ปรากฏ เช่น Saktideva ถอดเป็น สักคิเทพ และ Satyavrata ถอดเป็น สัตยพรต เป็นต้น

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย